بەرکوڵێك:

لەهەفتەی ڕابردوودا، خاتوو ڕۆئیا تلوعی بە مەبەستی بەشداریکردن لە کۆنفرانسی پانزدەهەمی دامەزراوەی لێکۆڵینەوەکانی ژنان، لە ئاڵمان، لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە چو بۆ ئەو وڵاتە. هەروەک لە هەواڵی سایتە کوردییەکانیشدا بڵاوکرابوەوە ناوبراو لەو گەشتەیدا سەردانی باکوری کوردستان و تورکیەشی کردو وێڕای چاوپێکەوتن لەگەڵ ژنانی تێکۆشەری ئەوبەشەی کوردستان لەگەڵ خاتوو لەیلا زاناش دانیشتینان هەبووە. خاتوو ڕۆئیا تلوعی لە کۆنفرانسی ناو هێنراودا بابەتێکی بە پێزی لەسەر کێشەکانی ژنان لە کوردستان و ئێران و بەتایبەتیش لەسەر کێشەکانی ژنی کورد پێشکەشی کۆنفرانسەکە کردوەو پێشوازیەکی شایانی لێکراوە. شیاوی ئاماژە پێدانە کە بەشێک لە وتارەکەی خاتوو ڕۆیا تەرخانکرا بوو بۆ"جیاواز نەبوونی خەباتی فێمینیستی و خەباتی نەتەوەیی ژنانی کورد". هەر لە دەوروبەری کۆنفرانسەکە خاتوو عفت عێفەت ماهباز* هەڤپەیڤینێکی بەرفراوانی لەگەڵ خاتوو ڕۆئیا ئەنجامداوەو لە سایتی"اخبار روز**"دا بڵاوکراوەتەوە. ئەزیش هەروەک بەڵێنم پێدا بوون وەرمگێڕاوەتە سەر کوردی. پێویستە بگوترێ خاتوو ڕۆئیا یەکێک لەو دەنگە ناوازانەیە کە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانەوە دەبیسرێ و خەباتکارێکی دڵسۆزو تێکۆشەرێکی دیاری بواری ئاشتی و مافەکانی مرۆڤە. ئەو شانازی بەکورد بوون و ژن بوونیەوە دەکات و بەدەنگێکی بەرز هاواری بێ مافی ژنانی کورد بە گوێی ئەوانی دیکەدا دەچرپێنێ. سەرنجتان بۆ خوێندنەدەی دەقی هەڤپەیڤینەکە ڕادەکێشم.

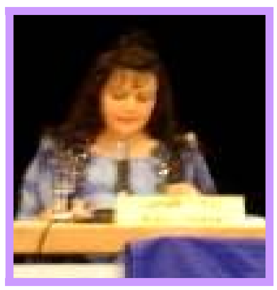

ڕۆئیا تلوعی:

من ژنم، مرۆڤم، کوردم، فێمینیستم و دەخوازم مافەکانی خۆمم هەبێ

هەڤپەیڤینێک لەگەڵ تێکۆشەری بواری ئاشتی و مافی مرۆڤ، نوسەری فێمێنستی کورد،

خاتوو ڕۆئیا تلوعی

ئامادەکردنی: عێفەت ماهباز

وەرگێڕانی لە فارسیەوە: خالید عەزیزی

(شوێنی هەڤپەیڤین: دامەزراوەی لێکۆڵینەوەکانی ژنان- کۆنفرانسی پازدەهەم، بێرلین)

عێفەت ماهباز: هەڵسەنگاندنی ئێوە لەسەر بارودۆخی ژنانی ئێرانی و شوێنی فێمینیسم لە نێویاندا چیە؟

ڕۆئیا تلوعی: لە ڕاستیدا ئەگەر بابەتی گشتی ژنانی ئێران سەبارەت بە فێمێنیسم لێک بدەینەوە دەبینین کە لە هەلومەرجی ئێستا دۆخەکە بۆ فێمێنیزم هێندە لەبار نیە. بۆ؟ چونکە لەوێ بەکردەوە مافی ژنان ژێرپێ دەنرێ، ئەمە ڕاستیەکە. هێشتاش مەزنایەتی باوک بە جۆرو شێوەکانیەوە هەروا ماوەو ژنانێک هەن کە بە هۆێ باوەڕی دواکەوتوانەو نەریتە کۆنەکانەوە چارەنوسی خۆیان پەسەند کردوە. دایکانی ئێمە لەوانەیە بێژن:" بەسە ئیتر ژن هەر ئەوەیە، ئیتر چیتان گەرەکە، خۆ تۆ لە ژنانی دیکە مافت زیاتر هەیە" وە یان لەوانەیە هەندێک ژن نەهزرن. هەندێک لە ژنانیش بە توندی بە نەریتەوە چەسپاون. ئەو ژنانەی کە کۆیلەتی بە بەشی ژنان دەزانن و پەسەندیانە کە ژێر چەپۆکەی مێرد و لایەنگری ژنی داپۆشراوی لەخوا ترس بن. ژنی دیکەش هەن کە باوەڕیان بەو شێوەیە نیە. بەگشتی کۆمەڵانی خەڵک بە جۆرێک ژیانیان دەبەنە پێش. لەوانەیە لە بنەڕتەوە بۆیان گرنگ نەبێ کە لە دەوروبەریان چی ڕوودەدا. ژنانی دیکەش هەن کە نوسەر یان هێزی سیاسی نین بەڵام سەبارەت بە ژیانیان بیردەکەنەوە و بوونیان لە گۆمەڵگادا گرنگە. ئەوانە چێکەری پەیوەندی

خەباتکارانن لە گەڵ کۆمەڵداو توێژاڵێکن کە دەتوانن لە ناو توێژی دواکەوتووی کۆمەڵگادا ڕاتڵەکانێک چێ بکەن. توێژاڵێکی ژنانیشن کە بە بەشێک لە(نوخبە)کانی کۆمەڵ دەژمێردرێن. لە ژنانی فێمێنیستی ئیسلامیەوە بگرە تا ژنانی "لائیک". بەڵام ئەمانە ئازایەتی دەربڕینی فێمێنیست بونیان تێدا نیە. تاقمێکیش هەن کە لە پەسیوی بزاڤی ژنانەوە کار دەکەن، هەرچەند کە ئەم بزاڤە هێشتا ڕێبەرو ڕێکخەری خۆی پەیا نەکردوەو نەبۆتە ڕێکخراو، بەڵام بزوتنێک بە ئاراستەی بزاڤی دیموکراتی ژنان لە واری جێبەجێ کردندایە. خاتوو شادی سەدر وتارێکی ڕەخنەی لەسەر کێشەکان نوسیبوو، لەم بابەتانە نمونە هەن و هەندێک ژنانی خاوەن دەسەڵات یان نزیک بە دەسەڵاتیش دەخرێنە ناو بەشەکانی بزوتنەوەی ژنان.

عێفەت ماهباز: تا ئەوجێیەی من ئاگام لێیە، خاتوو سەدر بەیەکێک لە ژنانی دەسەڵاتدار ناژمێردرێ.

ڕۆئیا تلوعی: مەبەستم ئەوە نەبوو کە خانم سەدر دەسەڵاتدارە. ئەز هەموو شتێک نەرێنی یا ئەرێنی نابینم. مرۆڤەکان لایەنی نەرێنی و ئەرێنیان هەیەو خاوەنی ئاکاری شیاو نەشیاون.

عێفەت ماهباز: تکایە سەبارەت بە ژنانی دەسەڵاتدار لە کۆمەڵی ئێران بدوێ؟

ڕۆئیا تلوعی: تەنانەت ئەوانیش دەگرێتەوە. بۆ وێنە من لەوانەیە بۆچونەکانی خاتوو شیرین عبادی کە هێشتاش هیوای بە چاکسازی هەیە، پەسەند نەکەم، بەلام کاتێک ناوبراو لە دەرەوەی وڵات سەری داناپۆشێ و ڕادەگەیەنێ کە تەنیا بۆ ڕێزگرتنی یاسای وڵات، لە ناوەوە ئەو یاسایە لەبەرچاو دەگرێ، ئەم ئاکارەی ئەو بە ئەرێنی و کاریگەر دادەنێم.

عێفەت ماهباز: خاتوو عبادی زۆر کاری ئەرێنیشی ئەنجامداوە.

ڕۆئیا تلوعی: گووتم من هیچ شتێک بە ڕەش یان سپی نابینم. هەر کەس کارگەلێکی باشی هەیەو کە هەموویانم لا پەسەندە و کارگەلێکیشی هەیە کە لە ڕوانگەی ئەزەوە نەرێنینو ئەز دژیانم. من خۆم بە فێمێنیست دەزانم. لە ئێران پرۆپاگەندەی زۆر لەسەر فێمێنیسم کراوە و زاراوەی فێمێنیسم لە قۆناخێکدا بەربەست بووەو گەلێک بە خراپی شێوێندرابوو. تەنانەت ئەگەر لە زۆربەی ژنانت بپرسیبایە فێمێنیسم چیە؟ دەیانگوت" یانی ئەو ژنانەی کە سێکس لەگەڵ ڕەگەزی هاوشێوە بڵاو دەکەنەوە" و سوور دەبوونەوەو شەرم دایدەگرتن.

عێفەت ماهباز: ئەگەر بمەوێ بە ڕێکی بڵێم حەوت ساڵ لەمەو پێش لێکۆڵینەوەیەک لە ئێران، لە سەر توێژی جۆراوجۆر لەم بەستێنەوە، بەڕێوە چوو. وڵامەکان، ئەوەیان دەردەبڕی کە ژنان تا ڕادەیەک شارەزاییان لەم بابەتە هەیە.

ڕۆئیا تلوعی: بۆچونی من ئەوەیە کە بۆ زۆرلە ژنانی ئێران بابەتێکی بەهەڵەدابراوە کە فێمینیسم کێشەیەکی بێ ڕەوشتیانەیە. لە کاتێکدا ئەوە نەڕاستە. لەوانەیە هێندێک لە ژنانی فێمێنیست حەزی لێبکەن یانیش ئەو حەزە بە نەرێنی نەزانن.

عێفەت ماهباز: ئێوە بۆخۆتان چۆن فێمێنیست پێناسە دەکەن؟

ڕۆئیا تلوعی: من خۆم بە تێکەڵاوێک لە سۆسیال فێمێنیست و لێبراڵ فێمێنیست دەزانم.

عێفەت ماهباز: ئایا ئەم هزرەی تۆ لە چوارچێوەی ئیدئۆلۆژیەکی تایبەتیدا دەگونجێ؟ یان ....

ڕۆئیا تلوعی: نمونە یان چوارچێوە بۆ من ئەو وڵاتانەن کە لە نێویاندا دێمۆکراسی و ئازادی و ئاسایش بۆ کۆمەڵ دابین کراوە، بۆ وێنە وڵاتی سوید بۆ من نمونەیەکی باشە. یا سەبارەت بە لیبراڵ فێمێنسم کە دەخوازن هێندێک پێوەری یاسایی لە بەرژەوەندی ژنان ئەنجام بدەن ئەمیشم پێ نمونەیەکی شیاوە. یاسا باشە. من لەو باوەڕەدام کە کۆنڤانسیۆنی مافەکانی ژنان دەبێ پەسەند بکرێ و لە دووتوێی پەرتوکەکاندا بزر نەبێ و بەکردەوە جێبەجێ بکرێ. من کۆنڤانسیۆنی مافەکانی مرۆڤم وەرگێرا. لە مادەی 16 بەدواوە باسەکە سەبارەت بە جێبەجێکردنیەتی، لەم ڕووەوە گرنگی جێبەجێکردنی یاسا پیشاندەدا. بەهەر حاڵ من لە چوارچێوەی ئیدئۆلۆژی تایبەتیدا ناگونجێم. هەربۆیە تێدەکۆشم کە لە هەر کارێکدا، لایەنە ئەرێنیەکەی بگرم و چاکەکانی بچنم.

عێفەت ماهباز: تۆ لە سەرەتای دستپێکردنی پەیڤینەکەت لە" دامەزراوەی لێکۆڵینەوەکانی ژنان- کۆنفرانسی پانزدەیەم" گوتت:"ئەز هەر ئەو ژنەم کە هوما ناتق لە پیڤینەکەیدا باسی لێکرد" دەتوانن مەبەستەکەتان ڕوونتر بێژن؟

ڕۆئیا تلوعی: خاتوو ناتق لە سەر ژنان دەپەیڤی و گووتی" پێتان وانەبێ هەموو ژنان لە نێو ئێدئۆلۆجیەکی تایبەتیدا دەگونجێن. ژن گەلێک هەن کە نێنۆک درێژ دەکەن، بۆیاخی لێدەدەن و کارگەلێکی چاکیش ئەنجام

دەدەن و کاریگەریشە". دۆستان پێیان گوتم کە ڕەنگە لە کۆنفرانسەکەدا توشم بەتوشی دژکردەوەی توندی ئیدئۆلۆجیکەوە بێ و یانیش هێندێک کەس، سالآنێکە ناسیۆنالیسم بە وشەیەکی بەربەست دەزانن و بەو مەبەستە، "ئاتیکت" گەلێکی ئامادەیان هەیە بۆ ئەوەی بیچەسپێنن. ئەز نە فێمێنیستێکی ئیسلامیم و نە فێمێنیستێکی مارکسیست، بەڵام ژنێکم کە خاتوو هوما ناتق پێناسەی کرد. هەوڵدەدەم لە ژینگەی دەوروبەرم کاریگەریم هەبێ. ئەز ڕادیکاڵ یان ڕەش و سپی لە کێشەکان ناڕوانم.

عێفەت ماهباز: بەڵام ئەو پەیڤانەی کە لە ئاخافتنەکەتدا دەرتبڕین وەکوو گوێگرێک، وا تێگەیشتم کە ڕەنگ و بۆنێکی دیکەشی هەیە! ئایا ئەمە دەکرێ ئەمە بە هۆی کوردبونتانەوە بێ؟ بەهۆی ئەو جیاوازی دانانەی کە سالآنێکی دورو درێژە بەسەر کەمایەتیە نەتەوەی(لە دەقەکەدا" قەوم" نوسرواە) یەکانی دانیشتوی ئێراندا تێدەپەڕێ و لەبەر بارودۆخی چەوسانەوەیەک کە خەڵکی کورد کێشاویەتی و لەوانەیە ئەم پەیڤینەی ئێوە، ئەو بەشەی کە تایبەتە بە ڕێکخراوەکان پەیوەندی بە ئیدئۆلۆژی ئەوانەوە هەیە کە ئێوە ناچار وەک لێکۆڵەرێک، ئەم کێشانەتان لە پەیڤینەکەتاندا گونجاند. لەوانەیە من ئەمڕۆ لە لە ژیاندا بەو ئاکامە گەیشتبم کە بەدوای ئیدئۆلۆژیک کەوتن هەڵە بەڵام وابیرناکەمەوە کە بۆ ئیدیکەش هەڵە بێت. تێڕوانینی تۆ چۆنە؟

ڕۆئیا تلوعی: ئەرێ ئێوە لە پەیڤینەکەی مندا هەستتان کرد کە ئەز سەبارەت بە پۆلێکی دیاریکراو دواوم کە ڕووبەڕوو بونەوەیەکی ئیدئۆلۆژجیم هەبێ؟ ناوگەلێکی تایبەتیم هێنا؟

عێفەت ماهباز: لەسەریەک پەیڤەکانی تۆ وای دەر ئەبڕی و هەر لەو کاتەشدا ئەتوانرا بەو شێوە لێک بدرێتەوە، کە کوردستان لە چوارچێوەی ئێراندا نەگونجێ! و ئەمەش بە بۆچونی من لەگەڵ بۆچونەکانی کەسانی وەک قاسملو، ڕێبەرانی کوردی ئێران کەسێکی جاکسازیخواز، کە دەیویست کوردەکان لە چوارچێوەی ئێراندا بژین و خوازیاری کۆماری فێدراتیڤ بوو بۆ ئێران. ئەو هەوڵێکی زۆری بۆ بردنە پێشی ئەو بوچونەی بە ئاراستەی کۆتایی هێنان بە چەوسانەوەی نەتەوەیی، بۆ خەڵکی کورد دا و گیانیشی لە پێناویدا دانا. پەیڤەکانی تۆ بەگشتی پرسیاری دەگوراند و ئەوەی کە ئێوە بە دوای چیەوەن؟

ڕۆئیا تلوعی: پەیڤینەکە سەبارەت بە ژن و مودێرنیتە بوو، لە ڕاستیدا من باسی دوو سێ نمونەم لە بارەی ئێرانەوە کرد، و پاشان چوومە ناو باسکردنی ڕۆڵی ژنان لە ئێران، پێناسەی ئەوەم کرد کە ڕۆڵی ژنانی ئێران لە چیدا بوەو ئەز باوەڕم بە ڕۆڵی ژنان هەیە. مۆدێرنیتە لە ئێراندا هەردێ و جێی خۆی دەگرێ. لەم دواییانەدا لە "بنیاد"ەوە تەلەفوونیان بۆکردم و گوتیان کە تۆ تەنێ 40 خولەکت کات هەیە و حەزدەکەین سەبارەت بە ڕۆڵی ژنانی کوردستانیش بدوێی. منیش گوتم" کوێر چیت دەوێ دوچاوی ساخ" گەر لەم پەیوەندییەدا لێکۆڵینەوەیەکم هەبێت زۆریش شاد دەبم کە کێشەکانی ژنانی کوردستان لە ڕوانگەی خۆمەوە، بناسێنم. بە پێویستم زانی کە لە سەرەتاوە کوردستان بناسێنم و پاشان ژنانی کوردستان. بۆ ئەم کارەم کرد، لە پێشەکیەکەشدا گوتم، چونکە دەسەڵاتدارەکانی ئیران کوردەکانیان بە یاخی و جیاوازیخواز ناساندوە و ڕوانینێکی پان ئێرانیستیش هەردەم خۆی سەپاندوە کە کوردەکان ئێرانین و کێشەیەکیشیان نیە کە بێهێننە گۆڕێ و ئەگەریش چتێک بهێننە گوڕێ تاوانی جیاوازیخوازیان دەدەنە پاڵ. هیچ کاتێک تێگەیشتنێکی ڕاستەقینە لەسەر کوردان نەبووە. ئێمە لەگەڵ خەڵک کێشەمان نیە، خەڵک ڕێزمان لێدەگرێ و ئێمەش ڕێزیان بۆ دادەنێین. گەرەک بوو ئاماژە بە مێژووی کوردستان بکەم کە لەوانەیە بۆ هێندێکان ئەو پرسیارە هاتبێتە پێش کە بۆ کوردستانی ئێران، کوردستانی تورکیا، کوردستانی سوریە و کوردستانی ئیراک؟ بۆچی حەشیمەتێکی 30- 40 ملیۆنی بەسەر چوار وڵاتدا دابەش دەکرێ؟ بۆ کوردستان دەبێتە کەمایەتی و سەریان دەکوترێتەوە..

عێفەت ماهباز: بە بۆچوونی من خەڵک بۆ خۆیان یانی ئێرانیەکان پێکەوە کێشەیەکیان نەبوو.

ڕۆئیا تلوعی: من لە کوێی وتارەکەمدا ئاماژەم بە جیابوونەوە کردوە؟ ئەز بەکورتی ئاماژەم بە مێژووی کوردستان کرد و ئاماژەم بە ژنانی کوردستان کرد کە لە ڕوانگەی بزوتنەوەی کوردەوە هەمیشە هاودەنگ بوەو یان دواکەوتووە، ژنان لەم بزوتنەوەدا بەشدار بوون. ژنانی ئێمە بزاڤێکی تایبەتی و سەربەخۆیان نەبووە بەڵام ناتوانم چاو لەو ڕاستیە وەرگێڕم کە هەندێک لە پارت و ڕێکخراوەکان بە کردەوە لە بزاڤی ژناندا دەورێکی ئەرێنیان بینیوە، لەوەی کە ژنان لە ماڵ بێنە دەر. تەنانەت ئەگەر لە هەلومەرجێکی میلیتاریستیشدا بوو بێ. تەنانەت شاش بۆ خۆی لەم بەستێنەدا کار گەلێکی بەجێی ئەنجامداوە. هەربۆیەش ئەز نەکارم ڕۆڵ و دەوری ئەرێنی کۆمەڵە لەبەر چاو نەگرم.

عێفەت ماهباز: لێرە بۆ ئێمە پەکەکە هێمایەکی توندوتیژیەو ئیدئۆلۆژی ئەوان بۆ جێگیرکردنی دەسەڵاتی توندوتیژە. لە نێو ئوروپاییەکاندا ئەوان دیمەنێکی باشیان نیە. ئێوە تەنانەت لەوان واتە ڕێکخراوی کوردی تورکیە (پەکەکە)ش بە پێدا هەڵدانی زۆرەوە دەدوان.

ڕۆئیا تلوعی: بۆ ئێوە لەوانەیە ترسناک و تۆسن بن بەڵام بۆ من نا. چونکە بزوتنەوەی نەتەوەیی کورد کاریگەری ڕاستەوخۆی لەسەر ژنانی کورد هەبووە و هەر لەبەر ئەمەش بزاڤی ژنان نەیتوانیوە سەربەخۆ لە بزوتنەوەی نەتەوەیی دەرکەوێ. خوازراو یان نەخوازراو ناتوانم کاتیگەریەتی ئەو ئامانجگەلەی کە جوڵانەوە لەسەر ژنان کورد هەیبوە لەبەرچاو ناگرم و هێنانە گۆڕو ئامانجیشیان بە ئەرێنی دەزانم. لەوەش بترازێ ئەوان تەنگوچەڵەمەی تایبەتی خۆشیان هەبوە. بەهەر حاڵ ژن بوون جورێک چەوسانەوە و کوردبونیش جۆرێکی دیکە لە چەوسانەوەیە.

چەوسانەوەیی نەتەوەیی دەتواندرێ ئاوا بهێندرێتە بەرچاو، کە ئەگەر سبەینێ ئەمریکا یان هەر وڵاتێک بێتە ئێران، و ئێران بە خاکی خۆی بقەبڵێنی و زمانی خۆی بکاتە زمانی فەرمی و زمانی فارسیش لە لە گوتوبێژدا بهێڵرێتەوە. وانە گوتنەوە بە زمانی فارسی ڕێی لێبگیرێ، مافی خوێندن و نوسینت نەبێ و هەر لەو کاتەدا ئیمکاناتی ئابووری لە ئێوە بستێنن. ئەمریکا سەردەست بێت و ئێوە لە کەمایەتیەکیدا بخرێنە ژێر چەوسانەوە، ئایا پێتان خۆش دەبێ؟

عێفەت ماهباز: دیارە کەس پێی خۆش نابێ؟ و ئەم پێناخۆش بونەش بۆ هەموو گەلانی ئێرانیش هەیە. سروشتیە من لایەنگری ئەوەم کە هەموو کەسێک بتوانێ بە زمان و کەلتوری خۆی لە دۆخێکی ئاشتیانەو دیموکراسیدا بژیت و هەر کەس بتوانێ لە دیاریکردنی چارەنوسی خۆیدا خاوەن بێت.

ڕۆئیا تلوعی: باشە ئەم کێشەیە بۆ کوردەکان و لە لایەکی دیکەشەوە بۆ گەلان هاتۆتە پێش. هەر ئەو فارسە دڵسۆزانە حکومەتەکانیان ئەو بەڵایەیان بەسەر هێناوین. لێرەدایە کە من دەبێژم ئەو پێشێلکاری و بێ مافیەیان بەرامبەر مافەکانی ئێمە ئەنجامداوە. تا نوکە هیچ گشتپرسی(ڕێفراندۆم)ێک سەبارەت بە داخوازەکانی خەڵکی کوردستان نەکراوە، من نازانم کە خەڵک پاش ئەو هەموو ڕۆژ ڕەشی و بێ مافیەی پێیان ڕەوا دێتراوە و بەسەریان هێناون چ وڵامێک دەدەنەوە.

عێفەت ماهباز: من دەڵێم لێگەڕێ با ڕفراندۆم هەبێ، ئەگەریش خەڵک بە پێی خۆیان چوون و سەرەنجام جیابوونەوەیان ویست، خوازیار بن وڵاتی سەربەخۆیان هەبێ: ناکرێ بێژین بەڵێ، بەڵام هەندێک لە وڵاتانی وەکوو یەکیەتی سوڤیەتی ڕابردوو لە جیابوونەوەدا توشی گرێوگۆلی زۆر هاتن، بە زیانیان تەواو بوو. ئەگەر ئێمەش مافی ئێوەمان خواردوە بەڵام لێگەڕێن زەوی وشک نەبێتە بەشتان. گەر ئێستا بتانەوەێ ئاوەدانی بکەنەوە لێگەڕێن ئێمە بە بەشی خۆمان لە نەوت و هەموو سامانی نەتەوەیی ئێران بۆ قەرەبووکردنەوەی تێبکۆشین. سەربەخۆیی وەلایەتی لەوانەیە ئەم کێشەیە چارەسەر بکات؟

ڕۆئیا تلوعی: من ناڵێم کە فارسەکان مافی ئێمەیان خواردوە. ئەز فارسگەلم خۆش گەرەکە، من ئێژم دەسەڵاتەکان مافی ئێمەیان خواردوە، مافی هەمووانیان خواردوە. مافی تورکەکان، هی عارەبان و گەلانی دیکەش و تەنانەت گەلی فارسیشیان خواردوە. بۆ؟ چونکە خۆیان بە نوێنەری ئەم نەتەوەی فارسە ناساندوە و مافەکانی ئەوانیان بەرچاو نەگرتوەو پێخوستیان کردوە. من لەگەڵ فارسێک ژیانی هاوبەشم پێکەوەناوە و ژیانێکی باشم هەیە. لەوپەڕێ دێموکراسیدا دەژیم. کاتێک بە بنەماڵەی خەزورمی گوتبوو کە بوک کوردە، گوتبویان کەنیشکی ئەولایە نەهێنی ها!. بەڵام ئەوان لەماوەی دو هەیڤدا دیانیان پێدانا کە من باشترین بوکیانم.

عێفەت ماهباز: چاکترە لە کێشەی گەلان وەدەرکەوین، من هەموو خەڵکی ئێرانم خۆش دەوێ و ئاواتمە کە ئەوان هەر چۆنێک بیانهەوێ بتوانن ئازادانە لە دیاریکردنی چارەنوسی خۆیاندا بەشدار بن، و بچین لەسەر کێشەی ژنان، کە لە پەیڤێنەکەتدا ناوت هێنا: تۆ بەجۆرێک باسی کوردەکانی کوردستانی ئیراکت کرد کە گوایە پیاوسالاری لە کوردستان بەو هۆیەی کە ئەوان ژێر چەپۆکە بوون ، لەنێو چوەو پیاوانی کورد بە باوەڕی تەواویان بە وەک هەڤی مافی ژن و مێران هەیەو ژنان لەم هەرێمانە ئازادن یان بە جۆرێک ئازادترن! لە کاتێکدا خۆتان باشتر لەمن دەزانن و ئەژمارەکان دەڵێن لە کوردستان خۆسوتاندن و خۆکوشتننی کچان لە نێوان شارەکانی وڵات لە پلەی سێهەمدایە، بۆچی مەگەر یەکێک لە هۆیەکانی هەر ئەو پیاوە سالارانە لە ماڵەوە نین کە گیانی ژنان دەگەیەننە سەر لوتیان؟! ئەم ناکۆکیانە چۆن شی دەکەیەوە؟

لە ناو خۆی ئیراکیشدا کە دەرەبەگایەتی دەسەڵاتدار بوە، من باوەڕ ناکەم پیاوانی کوردی ئیراک لە ئێرانیەکان لە پێشتر بن. بۆ وێنە لە پەیوەندی لەگەڵ کوردەکانی ئێرانی، من لەگەڵ کوردەکانی کرمانشان توزێک ناسیاویم هەیە. ئەز ماوەیەک لە نێو بنەماڵەیەکی کورد کە بەوتەی ئێوە ئەو لاییی بوون، دەژیام، کاتێک لە ماڵی ئەو کوردانە میوان بووم سۆزو خۆشەویستی فرەم لەوان بینی کە لەبیرم ناچنەوە. بەڵام شتێکی دیکەشم بینی، ئەویش مەزنایەتی پیاوان لەماڵدایە. ئەوان چوار خوشک و یەک برا بوون و دەکرێ بێژم هەموویان خوێندەواریش بوون، بەڵام باوک و برا خوای بنەماڵە بوون! ئەمە نمونەیەکە و گەڵێکی دیکەشم دیتوە. یان خۆ سوتاندنەکان و ئەژمارێک کە بۆخۆت ئاماژەت پێیان کرد: دەتوانێ لە باوکسالاری سەرچاوە بگرێ. ڕوانینی وتارەکەت لە پەیوەندی لەگەڵ ژنانی کوردو پیاوانی کوردستان بەشێوەیەکە کە پێیدەچێ یەکسانی ژن و پیاو گەلێک ساڵە لەوێ بوونی هەبێ و وادیارە کە لەبنەڕتدا کوردستان هەر بۆنی پیاوسالاریشی بەسەردا نەچوە.

ڕۆئیا تلوعی: من لەسەردەمی شادا هەستێکی نەتەوەیی(ناسیونالیستی) خۆ بەزلزانانەی نەتەوەی فارسم بینی، کە هەردەم کەمایەتیەکانی دیکەی نەتەوەیی یان بەکەم دەگرت و هەمیشە خاڵە لاوازەکانی ئەوانیان گەورە دەکردەوە و لایەنە ئەرێنیەکانیان نەدەبینی و هەمیشە ڕەشییان دەبینی و بە میلیتاریزەکردنی ناوچە دیسان ئەم شێوە ڕوانینەیان بەهێزکرد و بە جۆرێکی دیکە، لە ڕوانگەی دینەوە.. من لە دەریشەوە حەزێکی سەیر دەبینم کاتێک دەگەنە باسی نەتەوەکان لاوازی و کەموکورتیەکان و ڕەشاییەکان بە ڕادەیەک گەورە دەبینن تا چەندین کاتژمێر لەو پەیوەندییەدا دەپەیڤن و قەت نایەن لەسەر شتەباشەکان و خاڵە ئەرێنیەکان باس بکەن و تەنانەت ئەو فیلمانەی کە دەرهێنەرەکانی خۆمان بەرهەمیان دەهێنن، وڵاتیەکانی ئێمە، یان بە بێری و شیردۆش یانیش شوان و شتی دیکە دەناسێنن.

عێفەت ماهباز: ئەم کێشانە لە ئاڵمانیش بوونیان هەیە و تورکەکان پێی ناڕازین و دەڵێن ئێمە تەنێ کرێکاری بینا سازی و گسک لێدەر نین! و..

ڕۆئیا تلوعی: من ڕێزم بۆ ئەو توێژانە هەیە، بەڵام لە کوردستان مامۆستاو نوسەرو دوکتۆریش هەیە.

عێفەت ماهباز: بۆ وێنە بۆخۆشتان دوکتۆرو لێکۆڵەرن؟

ڕۆئیا تلوعی: بەڵی من دوکتوری زانستی تاقیکاریم، تاقیگەی تایبەتیم هەیە و کار دەکەم. من مرۆڤێکی گەش بینم. ئەم پێوەندییە بوونی هەیە، باوک سالاری هەیە. ئەگەر ڕوانگەی کۆمەڵەییانە هێشتا چارەسەر نەکراوە لە پەنایدا ئێن جی ئۆ هەیە کە پشتیوانی لە ژنان دەکات. پیاوەکان لە ترسی ئێن جی ئۆ کان، کەمتر لە ژنەکانیان ئەدەن. من نامەوێ خاڵە بێهێزو ڕەشەکان مەزنتر بکەم و بە بیانیەکان بێژم کە من چەندە چارەڕەشم و شاستانیەتم نیەو ببمە سوژەی فیلمەکانیان. بەڵکو ئێژم ژنێکی کوردم، شارستانیەتشم هەیە، کارگەلێکی چاکیش ئەنجام دراوە. خاتوو مهاباد قەرەداخی بەباشی داخوازیەکانی ژنانی پۆل پۆل کرد و سێ ساڵیشە لە ڕوایژ لە گەڵ ژنانی کورد لە بەشە جیاجیاکانی کوردستان، بەهرەمەندە. ئایا ئەوە گەشەو پێشکەوتن نیە؟ ژنی کورد ئەوەندە وشیاری هەیە کە دەزانێ چیدەوێ، گەلێک لە روناکبیرانی ئێمە دەپرسن کە ئێوە ژنانی کورد چیتان دەوێ، منیش لەوەلامدا پێیان ئێژم چیمان گەرەکە. بۆ وێنە لە تاران ئین جی ئۆ گەلیان هەیە کە تازە خەریکن بە داخوازییەکانیاندا دەچنەوە. هەر ئەو تێڕوانینە باوە سەبارەت بە کوردان کە ڕوانینی باو بۆخۆی چارەڕەشی‌یە. دەبێ ڕێ لەوەی بگیرێ. دەبێ ژنانی فارس بڵێین باشە ئێستا ئەوان هەنگاوی ئەرێنیان ڕەنگە چەند ڕۆژ زوتر لە ئێمە هەڵهێنابێ، بۆ ئێمە ئەوانە نەبینین. بەڵێ ژن گەلێکیش هەن کە خۆدەسوتێنن بەڵام ئێمەی دوکتورەکانیش هەین لە ناویاندا.

عێفەت ماهباز: تکایە کەمێک لە سەر بارودۆخی ژنانی کوردستانی ئێران بدوێ؟

ڕۆئیا تلوعی: بارودۆخی ژنان لە کوردستانی ئێران گەلێک دژوارتر لە کوردستانی ئیراکە. ئەو کراوەییەی لەوێ هەیە ڕێگەی بۆ تێکۆشان کردۆتەوە. ئێمە ئەو ئازادیەی ئەوانمان نیە.

عێفەت ماهباز: ئایا باوک سالای لە ناو بنەماڵە کوردەکاندا باوە؟

ڕۆئیا تلوعی: سروشتیە کە باوکسالاری هێشتا ماوەو ئێمە ئێستا لە دژی ئەو نەریتە خەبات دەکەین. ژن و پیاوی کورد لە دژی ئەوانە تێدەکۆشن.. بوونی باوک سالاری نابێتە هۆ بۆ ئەوەی ئێمە لەبەرامبەر ئەو دۆخەدا بەچۆکدا بێین. فەرهەنگی باوک سالاری بوونی هەیە، باوکی منیش هەیە کە هیچکات لە نێوان کچ و کوڕەکانیدا جیاوازی دانەدەنا. باوکم مافی خوێندوە و کەسێکی ڕووناکبیرو وشیارە و من ژیانی خۆم، باوەڕ بەخۆ بوونم لەبوونی باوکو دایکێکی وا دەزانم. بەڵام لە دەرەوەی بنەماڵەی من پیاو سالاری لەو پەڕیدایە. من پاش تەواوکردنی خوێندنی دوکتورا لە زانکۆی مەشەد گەڕامەوە بۆ شارەکەی خۆم لە کوردستان. ڕادەی ئەو

پیاوانەی کە بۆ ڕاوێژ ڕۆژانە سەردانیان دەکردم لە ژنان زیاتر بوون. من تەنیا دوکتۆری تاقیکاری ئەوان نەبووم بەڵکوو دوکتوری ڕاوێژکاری بنەماڵەییشیان بووم. جاروبار لە شوێنی کارەکەم سەرەرای لەبەردا بوونی (مانتۆو) و بەسەرەوە بوونی سەرپۆشی ئیسلامی بانگیان دەکردم "ئاغای دوکتۆر". لەناویشیاندا هەندێک لە پیاوەکان دەیانگوت لە دانیشتن لەگەڵ مندا کێشەی ڕەگەزی لە بیر بردۆتەوە و وەک ڕەگەزی هاوشێوە دەپەیڤن. من نامەوێ تەنێ ڕەش ببینم، لە پەنایا سپیەکانیش دەبینم.

عێفەت ماهباز: چەند لەسەدی ژنان وەک تۆ بیر دەکەنەوە، ژنگەلێک کە بە کاروباری تایبەتی ژنانەوە خەریکن؟

ڕۆئیا تلوعی: ژمارەی ژنانی فرە دیارو تێکۆشەر لەوانەیە نەگاتە پەنجەکانی دەستیش. پەیوەندی من زیاتر لەگەڵ کوردانی دەرەوەی وڵاتە. چونکە بۆ ئێمە ژنانی کورد لە بناخەدا کوردستان دابەش نەکراوەو هەمووسمان کوردین. وەکوو ماڵێک چەند دیوی هەبێت. بۆ وێنە کاتێک بچم بۆ سنە ئێژم لە دیو(هۆدە)ی کوردستان بووم. ئەم کەلتوری دیوی ئێمە، لەوێوە پەرەی سەندوە. من لەگەڵ ئەوان بۆ وێنە خاتوو مەهاباد قەرەداخی پەیوەندی زیاترم هەیە. تەواوی نوسراوەکانی من لە باشوری کوردستان دەخوێندرێتەوە و منیش نوسینەکانی ئەوان دەخوێنمەوە.

عێفەت ماهباز: گەلۆ ئەم نوسینانە بە زمانی کوردین؟

ڕۆئیا تلوعی: بەڵی بە زمانی کوردی دەنوسم. لەو بڕوایەدام ژنانێک کە مووەکانی سەریان مێش دەکەن بۆ ئەوەی تێبکۆشن لەگەڵ ئەوانەی کە لە دژی مێشکردنی مووی سەرن بەربەرەکانێ بکەن. بەکوردی دەنوسم، بۆ ئەوەی لەگەڵ فەرهەنگی ئەو پیاوانەی کە ناهێڵن ئەدەبیاتی زمانی من بوونی هەبێت، بەر بەرەکانێ بکەم. لەبەر ئەوەی زمانی فارسی تەنیا زمانی فەرمی وڵاتە ئەز گەلێک کوێرەوەریم چەشت تا زمانی کوردی فێربووم. بە ناوی نامەگۆڕینەوەو سێ ساڵی تەواو کارم کرد تا کوردی فێربووم . لەبناخەوە ڕێنوسی کوردی فێری من نەکراو بوو. لە نوسین و خوێندنەوەی زمانی دایک کێشەم هەبوو و نوکەش کێشەم هەیە.

عێفەت ماهباز: ڕادەی وشیاری ژنانی کورد تا چەندە؟

ڕۆئیا تلوعی: بەداخەوە لاوازە. ژنانی کوردستانی خۆمان...

عێفەت ماهباز: لەو بنەماڵانەی کە باوک سالارە، لەگەڵ کچان جۆرە هەڵسوکەوتێک دەکەن کە باوکی بنەماڵە کۆڵەکەیەو درێژە دەر ....

ڕۆئیا تلوعی: بەڵام ئێستا تارادەیەک ئاڵوگۆڕیش لە شارە جۆراوجۆرەکاندا پێکهاتوە، لە هەر بازێڕێکی کوردستان ئێن جی ئۆ گەلی ژنان هەیە. ڕاستە وەک سلێمانی و شارە گەورەکانی دیکە نیە، بەڵام تێکۆشانیان لە بەرژەوەندی ژناندایە. بەهەرحاڵ هەوڵ و تێکۆشان و خەباتێک دەمەشێ کە لە داهاتودا باشتر دەبێ، ئێمە ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ بەرەو پێش دەچین. هێشتا خاوەنی ڕاگەیاندنی خۆمان نین، بەڵام داوامان کردوە و هیشتا وڵام نەهاتۆتەوە. من توانیومە لەگەڵ هەفتەنامەیەک کار بکەم و دو لاپەڕەی تایبەتم هەبێ.

عێفەت ماهباز: ئایا لەگەڵ ژنانێک کە بە فارسی دەدوێن پەیوەندیت هەیە؟

ڕۆئیا تلوعی: هێشتا نا، بەر بڵاو نیە. بەڵام لەم گەشتەدا کەسانێکم ناسی کە بتوانم لەگەڵیان پەیوەندیم هەبێ و پەیوەندییەکان نزیکتر ببن. ئەم کۆنفرانسە هەوڵ و دەرفەتێکی لەبار بوو کە پەیوەندی زیاترمان هەبێ، چونکە تا پێکەوە پەیوەنیمان نەبێ نە ئێوە من دەناسن و نەمنیش ئێوە. تا ئەم باسانە نەیەنە گۆڕێ ئەو تێگەیشتن و لیکگەیشتنە بەرامبەرە بەرهەم نایەت.

عێفەت ماهباز: چەند باشە کە تەنیا بەزمانی کوردی نەنوسی. نوسین لە سایت و ڕۆژنامەکانی ئێرانی، ئاگاداربوون لە بۆچوون و بارودۆخی ژنانی کورد دەبێتە هۆی نزیکایەتی زیاتری ئێمە. لەوانەیە بشی ڕێگە چارەیەک بۆ کوردستانی ئێران لە چوارچێوەی ئێراندا بدۆزرێتەوە.

ڕۆئیا تلوعی: خەریکە نوسین بە فارسیش دەست پێدەکەم. وەکوو مرۆڤێک کە ئەم مرۆڤە ژنە و لە ڕۆژهەڵاتی ناڤین و لە کوردستان لە دایک بوە، بخوازرێ یان نەخوازرێ مرۆڤە. بۆخۆم لە دڵەوە زۆر حەز دەکەم کە خاوەنی یەک وڵاتێک بم کە لەو وڵاتەدا تەواوی مافەکانم دەستەبەر بێت، بەڵام ئەوەندە لۆجیکیشم هەیە کە ببینم لە جیهانی ئەمڕۆدا سنورەکان خەریکە بەکردەوە دەسڕدرێنەوە و پێویست نیە بە چواردەوری خۆما سنور بکێشم. ئێمە خوازیاری مافەکانی مرۆڤین بۆ هەموو مرۆڤێک و دەبێ ڕێزیشی لێبگیرێ و هەموشمان لێی بەهرەمەند بین. هێچ کەسێک کەسێکی دیکە نەچەوسێنێتەوە، چەوسانەوەی کوردەکان چ جیاوازی لەگەڵ چەوسانەوەی ژن هەیە؟ چ جیاوازیەک هەیە لە نێوان چەوسانەوەی ڕەشەکان کە بەدەستی سپی پێستەکان دەیچێژن؟

من ئەو کێشانە باس دەکەم کە فێمینیستێکی کورد هەیەتی. ئەمە چتێکە کە ڕەش پێستەکانیش لێ بێزارن و ئێژن کێشەیەک کە فێمینیستە ڕەشەکان هەیانە وەکو کێشەی فێمینیستە سپییەکان نیە. لەگەڵ ژن بوونداو وەک یەک دانانی کێشە هاوبەشەکان، لە هەندێک شوێنیشدا کێشەکانمان لێک دادەبڕێن. لە کوردستانی کوردان، هەڵدانی ئابوری- سیاسی نەبووە و نیە. ڕێگە نادەن فاکتۆریەک لە کوردستان دابمەزرێ. دایکی کورد دەبێ لێگەڕێ مناڵەکەی بۆ ئەوەی چوار لەتکە "بلور" بهێنێ بچێتە ئەوبەری سنوروە. ئەو مناڵەش لە ڕێگادا یان دەکەوێتە سەر "مین" و یانیش فیشەکێکی بەردەکەوێ. بەڵام دایکێکی یەزدی کە مناڵەکەی لە فاکتۆریەک بەکارەوە دەنوسێ و کێشەی بێکاری نیە، ئایا ئەویش کێشەیەکی وای هەیە؟
عێفەت ماهباز: نا دیارە کە نیەتی، بەڵام هەمیشە من وا بیر دەکەمەوە کە ئەگەر کوردستان ڕۆژێک لە ئێران جیا بێتەوە خەڵکی کورد دەیانەوێ چی لەو زەوییە وشک و برینگانە بکەن؟
ڕۆئیا تلوعی: ئێمە ناگەینە ئەوڕۆژە، بەڵام ئەگەر ڕۆژێک ناچار بین کە بەو ڕۆژە بگەین من خۆم پێم باشتر کە لە زەوییەکی وشک و برینگ و بەتاڵدا بژیم بەڵام بەسوک و کەم دانەنرێم. لەگەڵ ئەوەشدا دڵنیام کە هەر ئەو زەویە وشک و برینگانە کە دەسەڵاتداران بە بەتاڵی هێشتویاننەوە هەر لەو زەویە بەبەرهەمانە سامانێکی شاراوە خۆی حەشارداوەو بە پێچەوانە ناوچەیەکی فرە ئاوس و دەست لێنەدراوەو دەتوانێ ببێتە شوێنێکی توریستی و بەڕێوەبەری و شارەزایەکی دەوێ کە دڵسۆزی ئەو ئاوو خاکە بێت.
من پێشتریش گوتم من ژنم، مرۆڤم، کوردم، فێمینیستم و دەخوازم مافەکانی خۆمم هەبێ. ئایا من ناتوانم خاوەنی مافی خۆم بم؟
عێفەت ماهباز: لە کۆمەڵگایەکی دیموکراتیکی فێدراڵی، هەر وەک ولایەتەکانی ئەڵمانیا، بڕیارەکان زۆر دێموکراتیک دەدرێن. بۆ وێنە لە یەک ئەیالەت لە بازێڕی کۆڵن، سەبارەت بە"حیجاب" بڕیاریاندا لە خوێندنگەکانی سەرەتایی بەربەست بکرێ. بەڵام ولایەت ئەوەی بە خوێندنگەکان سپارد کە بڕیار بدەن "حیجاب" هەبێ یان نەبێ.
ڕۆئیا تلوعی: من دەخوازم دەوڵەتێکی فێدراڵی هەبێ. فێدراڵی کورد بێت. من دەخوازم بەرپرسی کاروبارمان بۆ خۆمان هەڵی بژێرین. نەک ئاغایەک لە گوندێکی ئیسفەهانەوە یا لە پارێزگاکانی دیکەوە بێت و کاروباری ئێمە بەدەستەوە بگرێ. ئێمە نامانەوێ هاووڵاتی لێهاتوو و شیاوی ئێمە لەبەر ئەوەی سونی‌یە یان کوردە نەبێتە سەرۆکی شارەوانی لە جیاتی ئەو کەسێک کە دەوڵەت کەس نازانێ لە کوێوە هێناویەتی، بێت و بە ساک و ماشینی سەیرو سەمەرەوە بارەکانی خۆی لەگەڵ شتومەکەکانی خەڵک ببەستێ و گەشت لێدا.
عێفەت ماهباز: دوا پرسیارم ئەوەیە کە بۆچونتان سەبارەت بەم کۆنفڕانسە بزانم؟ چ گۆشە نیگاو بابەتێکتان پێ سەرنج ڕاکێش بوو؟
ڕۆئیا تلوعی: یەکەم ئەزموونم بوو بەڵام ئەزمونێکی شیرین بوو. پەیوەندی کردن بوو بە ژنانێکەوە بە تێهزرینی جۆراوجۆرەوە، ئەز پێم خۆش بوو. بە بڕوای من کۆنفڕانسێکی فرە سەرکەوتوو بوو هەلی ڕەخساند ڕێگەی بە دەربڕینی بۆچوون و باوەڕی جۆراوجۆردا. زۆر کەسیشم ناسی. هیوادارم ساڵێکی دیکەش بتوانم دوبارە بێمەوەو بگەڕێمەوە و ئەو کێشەو بابەتانەی لە کۆنفڕانسدا هاتنە گۆڕێ بیان نوسم و لە ڕاگەیاندنەکاندا بڵاویان بکەمەوە. من سپاسی دڵسۆزانەی بەڕێوەبەرانی کۆنفڕانس دەکەم کە لە ئاکامی هەوڵ و ماندوو بوونی دۆستانەی ئەواندا توانیم بێم و بەشداری بکەم.
لەگەڵ سپاس و ئاواتی سەرکەوتن بۆ ڕۆئیا تلوعی.
عفت عێفەت ماهباز، کۆڵن

تی‌بینی:

*بۆ زانیاری، ئەم وتووێژە نزیک دوو کاتژمێر بوەو خاتوو عێفەت ماهباز ئەوەندەی لێ هێناوەتە سەر پەڕ. لەگەڵ ئەوەشدا ناوبراو گەلێک بە نارێکی پەیڤەکانی گوازتۆتەوە سەر پەر. من کاتێک هەستم بە کەموو کوڕی لە نوسینەوەکەی ناوبراودا کرد بڕیارمدا دەقی وەرگێڕدراوی هەڤپەیڤینەکە بۆ خاتوو ڕۆئیا تلوعی بنێرمەوە تا چاوی پێدا بخشێنێ و پاشان بڵاوی بکەمەوە، بەڕێزیشیان تێبینیەکانی خۆی بۆ ناردم و ئەوەی سەرەوە پوختکراوەی هەڤپەیڤینەکەیە.
** کاتێک کە ویستم شوێنی بڵاوکردنەوەی بە ناوەکەیەوە(اخبار روز) بلکێنم، بەداخەوە بابەتەکە لەوێ نەمابوو!. بەهەر حاڵ من دەقە فارسیەکەم لای خۆم ڕاگرتوە.